

סיכום

שצייד שה"תהום" האמורה כאן היא עד מרכז כדור הארץ (מנחת שלמה).

בגמ' כאן ובירושלמי נאמר שדוד הוא שקידש את מקום המקדש, למרות שלא הוא בנאו. הרמב"ם ועוד ראשונים כתבו ששלמה קידש, ולפיכך יש שפירשו שקידושו של דוד עניינו בחירת המקום בלבד, אבל קדושתו ההלכתית חלה על ידי שלמה (גרי"ז).

רש"י מציין שהקידוש נעשה באמצעות שתי תודות, בניגוד לכאורה לגמ' בשבועות האומרת שקידוש העזרה טעון שיירי מנחה. אפשר שלדעתו רק קידושו של דוד היה טעון שתי תודות, מסיבות שונות (ראש המזבח), ואפשר שלדעתו כוונת הגמ' בשבועות שמלבד התודות יש צורך גם בשיירי מנחה (שפת אמת).

מערכה נו. עבודה בשמאל (כד,א-כה,א)

ש'באצבעו' נאמר בין על הלקיחה ובין על הנתינה (זריקת הדם), שכן "מקרא נדרש לפניו ולאחריו", ואילו ר' שמעון מפרש ש'באצבעו' נאמר על הנתינה בלבד, "מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו".

בברייתא נוספת בגמ' מופיעה דעה שלישית, של ר' אלעזר בן ר' שמעון, לפיה 'באצבעו' נאמר על הלקיחה בלבד ("מקרא נדרש לפניו"), ולכן הקבלה טעונה ימין והזריקה לא. אמנם בפר החטאת שהובא בימי המילואים נאמר: "ולקחת מדם הפר ונתתה על קרנות המזבח באצבעך" (שמות כט,יב), אך לדעתו היה זה קרבן יוצא דופן, שבו הדין הפוך: זריקת הדם טעונה ימין ולא הקבלה.²

הגמ' מביאה את דברי רבה בר בר חנה³: "כל מקום שנאמר 'אצבעו' ו'כהונה' – אינה אלא ימין". מסקנת הגמ' שכוונתו לאצבע או כהונה, ואף זה נלמד ממצורע, שנאמר בו: "וטבל הכהן את אצבעו הימנית", אך לא בכל מקום שנאמר 'כהן' טעון ימין, אלא דווקא בעבודה המעכבת כפרה, כגון קמיצה או קידוש הקומץ. הגמ' מבארת שר' שמעון אינו סובר כן, שהרי בקבלה נאמרה כהונה ובכל זאת הכשיר בה שמאל.

נחלקו המפרשים בהבנת היחס בין דברי רבה בר בר חנה לבין רבנן החולקים על ר"ש: יש אומרים, שרבנן סוברים

הגמ' אומרת, בהסברת דברי רבה זוטי, שדוד קבע שקדושת קרקע העזרה תרחב "עד התהום". החזון איש סובר בדעת הרמב"ם שעל פי לישנא קמא הרצפה מעכבת, ורוב האחרונים חלוקים עליו וסוברים שאין מחלוקת בנקודה זו.

הקידוש עד התהום אינו סותר לדין שמחילות לא נתקדשו, שכן הפתוחות לקודש נתקדשו (תוס' בפסחים), ואלו שלא – היה על כך תנאי מיוחד (מסקנת הרדב"ז). לשיטה אחרת קידוש הקרקע עד התהום אין פירושו שלכל האדמה דין עזרה, אלא שכולה ראויה להיות עזרה כשתיחשף, וממילא אין סתירה לדין מחילות. וגם המחילות הפתוחות לקודש – אינן כעזרה ממש, ונתקדשו רק לאכילת קדשים, כלשכות הפתוחות לקודש (חזון איש ועוד). יש מי

בתורה לא נאמר במפורש האם עבודת הקרבנות צריכה להעשות ביד מסוימת דווקא. אולם בטהרת המצורע קבעה התורה שהכהן המזה מלוג השמן של המצורע כנגד ההיכל יעשה זאת בידו הימנית דווקא, וכן מתן הדם והשמן על אברי המצורע – תנוך אוננו ובוהן ידו ורגלו – ייעשו על ימינו דווקא, ככתוב: "ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המיטהר הימנית ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו השמאלית... וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית והיזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'" (ויקרא יד,יד-טז). בסוגיה כאן למדו בגזרה שזה את עבודות הקרבן מן המצורע, והסוגיה מבררת את השאלה מה הן העבודות שנלמדו מדרשה זו.

מחלוקת התנאים

במשנה (טו,ב) נאמר: "קבל בשמאל – פסל, ר' שמעון מכשיר". טעמה של מחלוקת זו מבואר בברייתות (כד,א), לפיהן הכל מודים שיש ללמוד בגזרה שזה ממצורע שכל מקום שנאמרה 'יד' או 'אצבע' – הרי זו הימין דווקא, והמחלוקת תלויה בדרשת הכתוב בחטאת הנשיא: "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה" (ויקרא ד,כה). 'לקיחה' זו היא קבלת הדם¹, וחכמים מפרשים

2. סברת ראב"ש טעונה ביאור, מדוע בדרך כלל הקבלה חמורה מן הזריקה? בעל 'ראש המזבח' מסביר טעמו, שמצינו שראב"ש סובר כר' שמעון אביו ש"כל העומד לזרק - כזרק דמי", ודווקא משעת הקבלה (פסחים יג,ב), ולכן הקבלה חשובה יותר, כי היא המגדירה את הדם כראוי למזבח ועומד להזרק. על פי דרכו יתכן להסביר מדוע בפר המילואים היה הדין הפוך: הכלל "כל העומד לזרק כזרק דמי" נסמך על הידוע שאכן דם זה עומד להזרק, אבל בימי המילואים, בהם החלה העבודה, עדיין לא היה הדבר ידוע.

3. בגמ' לפנינו כתוב שדבריו נמסרים בשם ר' יוחנן, ובשטמ"ק מגיה "ריש לקיש", וכך בכמה כתי"ב בדק"ס, וכן הוא בכל המקבילות (להלן צח,א; מנחות יא,א; חולין כב,א).

התודות. מלשונו של רמי בר חמא "אין העזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה" לא משמע כן, אבל כך פשט המשנה בשבועות שם: "שאינו מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא... ובשתי תודות... הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת, וכל שלא נעשית בכל אלו - הנכנס לשם אין חייב עליה". הסיום מוכיח שמדובר בעזרה, שהנכנס לה בטומאה חייב כרת או קרבן, ומשמע להדיא שגם בה יש תודות. בצאן קדשים כאן כתב יתירה מזו, שלדעת רש"י רמי בר חמא חולק על המשנה ולכן פירש על פי המשנה.

1. פשט הכתוב שלקיחה זו איננה קבלת הדם, אלא טבילת אצבעו של הכהן, וכך ביארה הגמ' לעיל יד,א, עיין שם ברש"י ד"ה ואי אתי קוף וד"ה להכי. אבל מכיוון שלא נאמר "וטבל" דרשו חז"ל שיש כאן כוונה נוספת ללמד על הקבלה, "אבל הדרש לא יצור את הפשט, גם הפשט לא יכחיש את הדרש" (שם עולם על פסוק זה).

או 'כהונה'. כך גם עולה מהמשנה בריש פרק שלישי (לא, ב): "כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה", והרי הפסולים הם אלו שנמנו בתחילת פרק שני (טו, ב) ובהם העובר בשמאלו⁷. אף בברייתא (יד, א-ב, ומקבילה ביומא מט, א) נאמר: "זר אונן שיכור ובעל מום בקבלה בהולכה בזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל", ומשמע שכל אלו כשרים בשחיטה, וכפירוש רש"י שם: "ומשני שחיטה לאו עבודה היא מדאתכשרו בה כל הפסולים". וכן מבואר בתוס' כאן (ד"ה הרי זריקה), הכותבים שצריך מקור מיוחד לפסול שמאל במליקה, ואין ללומדה מכל שאר העבודות, מפני "שהיא כנגד שחיטה", הרי שהשחיטה כשרה בשמאל. ובפירוש המשנה לרמב"ם (זבחים ב, א): "והעבודה לא תהא אלא בימין, כלומר קבלת הדם וזריקתו". ובשטמ"ק במנחות (י, ב אות כ) כתב במפורש: "ושחיטה לא בעי ימין"⁸.

שחיטה וקבלה בשמאל. השחיטה כשרה בשמאל, משום שאיננה עבודה. הקבלה, לעומת זאת, כשרה בשמאל רק לדעת רבי שמעון, ואין הלכה כדבריו.

הולכה בשמאל

בהולכה לא נאמר 'אצבע', אבל נאמר בה 'כהונה', על פי

הקודמת, פירש את הסוגיה שם על הזאת דם העוף ולא על המליקה.

6. בקרן אורה, על פי שיטתו הנ"ל שרבנן דר"ש לא למדו כרבה בר בר חנה, כתב שלדעתם הקבלה והזריקה בשאר הקדשים כשרה בשמאל, ולא כמשנתנו. לפי דבריו מוסברים התוס' במנחות (ב, ב ד"ה זריקה), הכותבים שקבלה באשם כשרה בשמאל (ותמה עליהם רעק"א כאן), והיינו לת"ק דר"ש.

7. המשנה בפרק שלישי אמנם מונה: "שהשחיטה כשרה בזרים" וכו', ולא מזכירה את השמאל, אבל נראה שבאה לומר שאפילו האישים הפסולים בקבלה כשרים בשחיטה, וכל שכן צורת עבודה שונה בכהן כשר, כגון שמאל ויושב ופסול חציצה. וכן משמע מסדר הדברים בברייתא להלן: "זר... וכן יושב וכן שמאל", שהפסול בשמאל מחודש יותר.

8. כל זאת דלא כערוך השולחן העתיד (סי' מג, ו), שצייד שאע"פ ששחיטה כשרה בזר ובכל האישים הפסולים לעבודה מכל מקום פסולה בשמאל ובחציצה. בפרה אדומה אכן מצינו שנשחטת בימין (פרה פ"ג מ"ט; ה' פרה אדומה ג, ב), אך זאת מפני שנדרש כהן בשחיטה (עיין מקדש דוד סי' ז). לעניין חציצה בשחיטה עיין לעיל מערכה לב.

כרב"ה, שדי ב'כהונה' (רש"י מנחות י, א ד"ה תרתי בעי וחולין כב, א ד"ה ואידך), ומה שנוקקו ללימוד על קבלה מ"אצבעו ולקח", ודרשו את המקרא לפניו ולאחריו, הרי זה כדי לענות לר"ש לשיטתו, אבל לדידם די ב"ולקח הכהן" כדי להצריך ימין (תוס' סוף ד"ה והרי). לפי זה, דעתם שקבלה וזריקה בכל הקרבנות טעונים ימין. ויש אומרים, שמהברייתא מבואר דלא כרב"ה, ודברי רב"ה הם שיטה רביעית (תוס' מנחות יט, א ד"ה במקרא).

לאופן הלימוד יש השלכה לגבי כלל הקרבנות: המילה "אצבעו" נאמרה בחטאת בלבד, ולכן לדעת ר' שמעון שאר הקדשים כשרים בשמאל בין בקבלה ובין בזריקה⁴. נמצא, שלדעתו רק העבודה הנעשית ביד ממש – מתן דמים בחטאת, וכן קמיצת המנחה – טעונה ימין, ואילו העבודות הנעשות בכלי – קבלת הדם בכל הקרבנות, וזריקת דם הקרבנות פרט לחטאת – כשרות בשמאל. לשיטתו, ר"ש מחלק בהקטרת קומץ המנחה (כה, א): העושה זאת ביד – יעשה בימין, והעושה זאת בכלי – כשר גם בשמאל⁵. גם חכמים החולקים עליו בברייתא, ולדעתם המילה "אצבעו" נאמרה גם לגבי הקבלה, סבורים שבשאר הקרבנות מלבד החטאת הקבלה והזריקה כשרים בשמאל (קרן אורה, וכשיטת תוס' במנחות הנ"ל). לעומת זאת על פי דרשת רבה בר בר חנה כל הקרבנות טעונים ימין בקבלה ובזריקה, וכפי שעולה ממשנתנו, מפני ש'כהונה' נאמרה בקבלה ובזריקה בכל הקדשים⁶. בגמ' להלן (צח, א) מובאת דעה ממוצעת של תנא הסובר כר"ש בדרשה מ"אצבעו", אך מקיש את שאר הקדשים לחטאת, על פי הפסוק "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת..." (ויקרא ז, לז), ונמצא שזריקת הדם בכל הקדשים טעונה ימין (אך לא הקבלה).

הלכה כסתם משנתנו, שקבלת הדם וזריקתו בכל הקדשים טעונה ימין (רמב"ם ה' ביאת המקדש ה, יח; יראים סי' תנז).

שחיטה בשמאל

על פי המקורות הנ"ל לצורך בימין נראה שהשחיטה כשרה בשמאל, שהרי היא כשרה בזר, ולא נאמר בה 'אצבע'

4. כך מפורש בברייתא בגמ' "זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר" (וברש"י ד"ה זרק בשמאל ובעמ' א ד"ה אלא באצבעו ונתן הסביר שר"ש מבדיל בין חטאת לשאר הקדשים). וכן עולה מדרשת רב יהודה בריה דר' חייא (כה, א): "בא לעובדה בכלי - עובדה בשמאל כאשם", שמוותר להקטיר מנחה בשמאל כשם שמוותר לזרוק את דם האשם בשמאל (רש"י ד"ה בא לעובדה). רבנו תם (בתוס' ד"ה והרי ובספר הישר חלק החידושים סי' תקח) הגיה בברייתא "מלק בשמאל", כדי ליישב את הגמ' עם הסוגיה להלן צח, א, ממנה נראה שר"ש מצריך ימין בזריקת כל הקדשים כמו בחטאת. ר"ת גם מוכיח שגורסתנו אינה נכונה, מלשון הגמ' כאן "ותנן זרק בשמאל פסול", והרי לא מצינו משנה כזו, אלא "מלק בשמאל!" מכל מקום, תוס' מקשים עליו מהמשפט הנ"ל "עובדה בשמאל כאשם", המלמד שר"ש מכשיר זריקה בשמאל באשם, והכריחו כתירוץ השני של ר"ת לסתירת הסוגיות, שהתנא להלן צח, א סובר כר"ש בחדא ופליג בחדא (לשון תוס' "וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כוותיה בחדא" עמומה, האם כוונתם לדחות את תירוץ הראשון של ר"ת או לקיימו, עיין ברכת הזבח; אבל כוונתם מתבררת מהתוס' המקביל במנחות י, ב ד"ה והרי, ע"ש).

5. על פי הבחנה זו, מובן שגם מליקה טעונה ימין לדעת ר"ש, שהרי היא נעשית ביד (ועיין קרן אורה), וכך פשוטות הסוגיה בחולין כב, א, ר"ת, לפי הגהתו הנ"ל בהערה

המקדש ה'יח). בהלכות עבודת יום הכיפורים (ד, א) אף כתב במפורש: "כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ושאר העבודות".

מדברי תוס' כאן (ד"ה והרי) נראה שהולכה כשרה בשמאל, על כל פנים בדיעבד, ודבריהם טעונים בירור. תוס' חותרים למצוא משנה האומרת שזריקה בשמאל פסולה (כדי לבאר את לשון הגמ' כאן "ותנן זרק בשמאל פסול"), ואומרים שכוונת הגמ' למשנה להלן (לב, א): "קיבל בימינו ונתן לשמאלו – יחזיר לימינו", "והיינו משום הזריקה דבעי ימין, דאי משום הולכה – מפני מה? הא לא כתיב בה אצבע, ואמאי פסל? ... ושמא... משום הולכה נמי קאמר [שיחזיר לימינו] דלכתחילה יחזור לימין אבל בדיעבד כשר". נראה מתוס' שהולכה בשמאל כשרה לכל הפחות בדיעבד, וכן כתב רעק"א (על הרמב"ם הל' ביאת המקדש שם, ונשאר ב'צריך עיון), ובקרבן אורה תמה על דבריהם, הנסתרים מהגמ' ביומא הנ"ל.

יתכן לפרש כוונתם כך: אין לפרש את המשנה שיחזיר לימין רק משום ההולכה ולא משום הזריקה, כי אם הזריקה אינה טעונה ימין, הרי טעמו של דבר ש"אצבעו" מוסב על הקבלה בלבד ו'כהונה' אינו מחייב ימין (ולכן כתבו "הא לא כתיב בה אצבע" ולא הוסיפו "ולא כהונה"). ואם כן מניין לנו להצריך ימין בהולכה? ובהמשך דחו ראייה זו, כי יתכן שמדינא אין צורך בימין לא בזריקה ולא בהולכה, כי הדבר תלוי רק ב"אצבע" וזו נאמרה בקבלה בלבד, אלא שהולכה וזריקה טעונות ימין כמצוה מן המובחר לכתחילה. אבל אליבא דאמת, שכל 'כהונה' טעונה ימין, ודאי גם ההולכה טעונה ימין.

סיוע בידו השמאלית

בגמ' בשבת (צג, ב) מובאת ברייתא: "קיבל בימין ושמאל מסייעתו – עבודתו כשרה", וכן בתוספתא בזבחים (א, ה): "קיבל בימינו ובשמאלו כאחת – פסול... אם היתה שמאל מסייעת את הימין – הכל מודים שהוא כשר". הגמ' בשבת שם מסיקה מכאן ש"מסייע אין בו ממש", וכן פוסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש ה'יח): "קבל בימין ושמאל מסייעתו – עבודתו כשירה, שהמסייע אין משגיחין עליו". גדר ה'סיוע' הכשר מתבאר בגמ' שם, שהוא באופן של 'זה יכול וזה אינו יכול', כלומר, שיד ימין מפעילה כח שראוי לבדו לעשות את כל הפעולה, ויד שמאל מפעילה כח מועט שאין בו כדי עשיית הפעולה, ואפילו אם יסיר את יד שמאלו – לא יפול הכל¹¹.

דברי הגמ' (לעיל ד, א), שהפסוק "והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם" (ויקרא א, ה) מציין את הקבלה בלשון הולכה, ומלמד "דהולכה לא תפקא מכלל קבלה" (ועיין רש"י ותוס' ביומא מח, ב ד"ה הולכה). השאלה האם ההולכה היא 'עבודה המעכבת כפרה' תלויה בהגדרת מושג זה: רש"י כאן מפרש ש'עבודה המעכבת כפרה' היא מעשה החיוני לכשרות הקרבן, בניגוד להולכת אברים למזבח או הקטרתם, שכן קרבן שלא הוקטרו אימוריו כשר; ולפי הגדרה זו הולכת הדם מעכבת. לעומת זאת, רש"י בסוגיה המקבילה במנחות (י, א ד"ה ומשני לעולם) מגדיר את המושג 'עבודה מעכבת כפרה' כעבודה שלא ניתן להמנע ממנה, בניגוד להולכת אברים, שניתן לשחוט סמוך למזבח ולחסוך את הצורך בהולכתם (וכן פירש רבנו אליקים ביומא מח, ב). על פי הגדרה זו יוצא שגם הולכת הדם כשרה בשמאל, שכן ניתן לשחוט סמוך למזבח ולזרוק את הדם⁹.

בגמ' ביומא (מח, ב) נדון העניין במפורש, ורב ששת שם סבר להכשיר הולכה בשמאל, כפי שמצינו בהולכת כף הקטורת לקדש הקדשים ביום הכיפורים, אבל הגמ' מוכיחה שלא כן מן הברייתא הנ"ל הפוסלת הולכת דם בשמאל¹⁰. כך גם סותם הרמב"ם: "ואין עבודה אלא בימין" (הל' ביאת

הולכה בשמאל ביום הכיפורים. הכהן הגדול מוליך את כף הקטורת לקדש הקדשים בידו השמאלית, מאחר שבידו הימנית עליו לשאת את מחתת הגחלים, הכבדה יותר. הגמרא סברה ללמוד מכאן היתר כללי להולכה בשמאל, אך המסקנה היא שזהו היתר מיוחד ליום הכיפורים, ואין ללמוד ממנו לכל השנה.

⁹ ינטל הכלי... יכול לעמוד על רגלו אחת - עבודתו כשרה, ואם לאו - עבודתו פסולה". ועיין בעמ' א שם תוס' ד"ה אמר מר, ש"ת חכם צבי סי' פב, ותפארת ישראל, 'חומר בקודש' כב. בחסדי דוד (זבחים א, ה) נקט שכל סיוע שיש בו הקלה של הכובד הרי זה מסייע שיש בו ממש, והסיוע הכשר הוא רק במזרק קטן וקל שאין לו שום צורך בסיוע השמאל; ולכאורה בסוגיה שם לא משמע כן, אלא גם סיוע שיש בו הקלה משמעותית "אין בו ממש", אם הכה העיקרי מספיק לביצוע הדבר.

9. ופירוש זה תמוה, עיין רש"י במנחות שם, וב'שערי היכל' על מסכת יומא, עמ' רנד.

10. על טעם ההיתר לשאת את הקטורת של יום הכיפורים בשמאל עיין 'שערי היכל' למסכת יומא, מערכה קי.

11. כך מבואר מהדוגמא הנוספת שם לכלל "מסייע אין בו ממש" (ברייתא המובאת גם בזבחים כד, א): "רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה... רואין כל שאילו

המאירי בשתי הסוגיות עוסק בשאלה זו. בברכות כתב: "ואע"פ שלענין עבודה אמרו קבל בימין וסייע בשמאל עבודתו כשרה – דוקא בדיעבד". ובשבת כתב: "ואע"פ שלענין ברכת המזון אמרו שאין שמאל מסייעת לימין – ברכה שאני, שאנו צריכין בה להידור גדול, ואף זו אם סייע יצא והרי היא שוה לדין עבודה". דבריו אינם ברורים, שפתח בחילוק בין הנושאים וסיים בהשוואה ביניהם, ושמא כוונתו שבעבודה הדבר מותר לכתחילה, והברכה שוה לעבודה לענין שאף בברכה הדבר כשר בדיעבד. מפרשים אחרים העמידו את הגמ' בברכות דווקא במסייע שיש בו ממש¹², ולשיטה זו אין כל ראייה משם לאסור לכתחילה סיוע בעבודה. וכן משמע בתוס' בשבת (צג, א ד"ה אמר רב זביד), הכותבים: "דעבודתו כשרה משמע דאפילו פסולא דרבנן ליכא, אם כן לענין שבת נמי מנלן שיש בו איסורא דרבנן"¹³.

סיכום

בגמ' יש כמה דעות בשאלה מהן עבודות הקרבן הטעונות ימין: שיטת ר' שמעון – העבודות הנעשות ביד ממש: זריקת דם החטאת (ולדעת ר"ת – אף בכל הקדשים); ר' אלעזר בנו – קבלת דם החטאת; חכמים – קבלה וזריקה, ונחלקו המפרשים אם דווקא בחטאת או בכל הקדשים; דרשת רבה בר בר חנה ושיטת משנתנו – קבלה וזריקה בכל הקדשים, וכן הלכה.

שחיטה כשרה בשמאל, כשם שכשרה בור ובכל הפסולים (משמע בגמ' ובראשונים, ומפורש בשטמ"ק, ולא כערך השלחן). ההולכה פסולה בשמאל (גמ' יומא מח, ב, רמב"ם; יש שהבינו מתוס' כאן שכשרה, ויש מקום לפרשם באופן אחר).

בעבודות הטעונות ימין, אם סייע בשמאל – כשר, אם הימין היא העושה את עיקר הפעולה. יש אומרים שבאופן זה הסיוע בשמאל מותר לכתחילה (משמע בתוס' ובמאירי בשבת), ויש אומרים שרק בדיעבד (מאירי בברכות; אחרונים).

סיוע בשמאל ליד ימין. הכהנים המולכים את מזרקי הדם או חזים את המזרק ביד ימין אך תומכים בו גם בידם השמאלית. הגמרא במסכת שבת קובעת שסיוע זה כשר רק אם היד הימנית נושאת בעיקר המאמץ ויש ביכולתה לשאת את הכלי לבד, ולפיכך התמיכה של השמאל היא בבחינת "מסייע אין בו ממש". המפרשים דנים האם באופן זה הסיוע בשמאל כשר לכתחילה.

המפרשים דנים בשאלה האם סיוע השמאל מותר לכתחילה, וזאת על פי סוגיה בברכות (נא, א-ב) על אופן החזקת 'כוס של ברכה' (לברכת המזון), וזה לשונה: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: ראשונים שאלו – שמאל מהו שתסייע לימין? אמר רב אשי: הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו, אנן נעבד לחומרא". אם בכוס של ברכה, שהיא מדרבנן, יש להחמיר מחמת הספק שלא תסייע השמאל לימין – לכאורה קל וחומר לעבודה דאורייתא!

מערכה נח. הדם הראוי לזריקה על גבי המזבח (כה, א)

הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב" (ויקרא א, ה). הסוגיה עוסקת בבירור טיבו של הדם המדובר: האם

בתורה נאמר שיש לזרוק את דם הקרבנות על גבי המזבח, כגון בפסוק: "והקריבו בני אהרן

12. בשבלי הלקט (סדר ברכות, ס' קנו) הקשה על הגמ' בברכות מכח הכלל "מסייע אין בו ממש", ותירץ "דדוקא למינקט ליה כוליה בשמאליה אסור, אבל לסיועי בידא דשמאלא תחות ידיה דימיניה מותר". נראה שכוונתו שאסור רק סיוע באופן שמעביר מדי פעם את הכוס לשמאלו, אבל תמיכה של השמאל בימין מותרת (הרמ"א א"ח קפג, הבין שלדעה זו הסיוע המותר הוא רק לתמוך ביד, ולא בכוס עצמה, והב"ח שם נחלק עליו). כך משתמע גם מתוס' בברכות שם (ד"ה שמאל), שהעמידו את הגמ'

13. ויש באחרונים שנחלקו עליהם (חכם צבי ס' פב; פרי מגדים א"ח ס' שכח אשל אברהם סקט"ז), וכתבו שמסייע אסור מדרבנן, בשבת ובעבודה בשמאל.